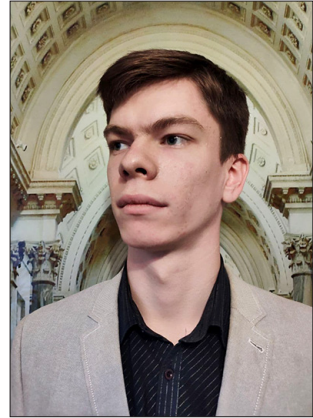

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2023-29-2-12>
УДК 165+140.8+37.013]:931.25

Андрій Міненко

Прикладні функції архіву: епістемологічна, політична та освітня

У статті досліджено та сформовано прикладні функції архіву. Крім формулювання архіву як джерела уявлення про минуле, архів грає важливі прикладні функції сучасності. Завдання визначення функцій архіву, потребує також визначення самого поняття архів. Для цього було розглянуто та досліджено поняття «архіву» у філософів Аляйди Асман, Мішель Фуко та Жака Деріда, а також українські дослідники – Віталій Туренко, Володимир Приходько, Сергій Руденко, Марина Палієнко. Серед вказаних філософів було знайдено методологічний зв'язок стосовно звернення до етимології давньогрецького терміну «Архї». Детальні дослідження семантики поняття Архї дозволяють дослідити розуміння походження функцій архіву. Французький філософ Мішель Фуко розглядав поняття архіву як складової його онтологічної системи «Археологія знання», котра пояснює функціонування людського знання, пам'яті та влади. Фуко обґрунтовує епістемологічну функцію архіву. Французький філософ Жак Деріда зосереджує увагу на людському бажанні заволодіти минулим, котре він називає «архівною лихоманкою», і розвиває це поняття у своїй відомій праці «Архівна лихоманка: Фрейдистське враження». Серед загального огляду поняття архіву, Деріда зауважує на головній та важливій політичній функції архіву, втілення архіву в тілесності. Такий підхід до тілесності, виражений також в дослідженнях Аляйди Асман, показує антропологічно-перформативний зсув до проблематики тіла. Спосіб функціонування архіву є важливим чинником політичного режиму, але водночас забезпечує успішну роботу системи освіти. У своїх різних формах архів передає нащадкам інформацію, яка постає як застереження та настанова, заснована на досвіді минулого. Виходячи з зазначених умов, архів набуває важливої освітньої функції в сучасному світі, і формує ключові світоглядні умови функціонування суспільства.

Ключові слова: архів, Архї, археологія знання, архівна лихоманка, культурна пам'ять, накопичувальна пам'ять, функціональна пам'ять, фрейдистське враження.

© Андрій Міненко, 2023

Вступ

У класичному розумінні, поняття «архіву» складається з декількох складових: архів як зібрання документів, архів як установа, відповідальна за збереження документів, та архів як споруда (приміщення), в якій документи зберігаються [Калакура, 1998: 11]. Проте, сама тематика архіву охоплює велику кількість особливостей, та проблем. Перш ніж до них перейти, необхідно дослідити етимологічне значення поняття архіву. Всі філософи-дослідники теми архіву – Аляйда Асман, Мішель Фуко, Жак Дерида – в своїх працях не залишили поза увагою поняття «*Архї*», від якого і походить термін «архів». Тому, необхідно коротко охарактеризувати дане поняття.

Український антикознавець та амуролог Віталій Едуардович Туренко, в своїй праці «Рання грецька філософія: рефлексії про політику і право» розглядає зокрема і поняття *Архї*. Він зазначає, що поняття *архї* є одним з найбільш неоднозначних слів у давньогрецькому філософському словнику. Воно апелює і до сакрального, і до профанного. Воно визначається як і суто глибинне, онтологічне, змістовно поверхнєве, політичне, мирське [Туренко, 2023: 56]. *Архї* має праїндоевропейське значення, і означає «розпочати», «керувати», «наказувати». Його вживали такі відомі філософи як Гомер, Геродот, Полібій, Фукидід, Платон, і означало початок та походження.

Проте, в політичному значенні *архї* відсутня в епічному корпусі. До неї звертаються більшою мірою історики, ритори, і дуже рідко – філософи класичної доби. Туренко Віталій зазначає наступні значення пов'язані із тлумаченням у політичному контексті:

- 1) «Перше місце чи влада», «суверенітет» (Геродот, Арістотель, Есхіл);
- 2) «Імперія», «царство» (Геродот, Фукидід);
- 3) «Магістратура», «адміністрація» (Геродот, Фукидід, Демосфен);
- 4) «Командування» (Септуагінт) [Туренко 2023: 58-59].

Концепція архіву Жака Дериди

Етимологічне визначення архіву є першим кроком французького філософа Жака Дериди до формування концепту «архіву». Він наголошує на тотожності давньогрецького поняття «*archivum*» або «*archium*», з давньогрецьким поняттям «*архїєіон*», і означає будинок, місце проживання, адреса, резиденція вищих суддів, архонтів, тих, хто командував. Таким чином, наділені політичною владою люди мали право створювати або представляти закон, оскільки їх дім, *архїєіон*, де мешкала родина або сам посадовець, був призначений для подання, ствердження та зберігання офіційних документів. «Архонти – це передусім охоронці документів. Вони не лише забезпечують фізичну безпеку того, що де-

понується, та субстрату. Вони також наділені герменевтичним правом і компетенцією. Вони мають право інтерпретувати архіви. Довірені таким архонтам, ці документи фактично є законом: вони нагадують про закон і вимагають дотримання, або нав'язують закон. Щоб бути захищеними таким чином, в юрисдикції того, хто делегує закон, вони потребували водночас і охоронця, і місцеперебування. Навіть у своїй безпеці або у своїй герменевтичній традиції, архіви не можуть обійтися ні без підґрунтя, ні без резиденції» [Derrida 1996: 2]¹. Таким чином, Жак Деріда пов'язує архіви з політичною владою. В такому «house arrest» (домашньому арешті), і формуються архіви.

Архонтська влада містить в собі функції об'єднання, ідентифікації та класифікації знань суспільства. Також, Деріда приєднує до функцій архіву такі економічні поняття як «*domiciliation*» та «*consignation*». Кембриджський словник англійської мови визначає поняття доміциляції, як: «Доміциляція – акт обрання певної країни своїм законним місцем проживання або місцем ведення бізнесу» [Cambridge Dictionary 2023]. Деріда під доміциляцією розуміє локалізацію архіву, визначення певного місця як єдиної умови існування архіву. Поняття «*consignation*» пов'язане з головною функцією архівів – об'єднувати в єдиний наратив, а в деяких випадках і в метанаратив. Тобто, минуле за своєю суттю є хаотичною сукупністю різних подій. Саме людська свідомість збирає їх докупи та встановлює між ними причинно-наслідкові зв'язки. Функція архіву якраз полягає у створенні таких зв'язків та обґрунтування їх існування. Деріда так пояснює цей принцип: «Архонтська влада, яка також збирає в собі функції об'єднання, ідентифікації, класифікації, повинна поєднуватися з тим, що ми назвемо владою консигнації. Під консигнацією ми маємо на увазі не лише, у звичайному розумінні цього слова, акт призначення місця перебування або доручення, щоб відкласти на зберігання (консигнація, зберігання на депозит), у певному місці та на певному субстраті, але тут йдеться про акт консигнації шляхом збирання знаків. Це не лише традиційна консигнація, тобто письмовий доказ, але й те, з чого починається будь-яка консигнація. Консигнація має на меті координувати єдиний корпус у системі або синхронії, в якій усі елементи виражають єдність ідеальної конфігурації. В архіві не повинно бути жодної абсолютної дисоціації, жодної гетерогенності чи таємниці, яка могла б відокремлювати (*secernere*) або розділяти в абсолютному сенсі. Архонтний принцип архіву – це також принцип консигнації, тобто збирання разом» [Derrida 1996: 3]. Таким чином, архів локалізує та абсолютизує інформацію, створюючи наратив. Такі функції безсумнівно мають освітній та політичний характер.

¹ Тут і далі переклад мій – А. М.

Існування наративу саме по собі не несе інтересу для філософа. Проте, саме на той момент, коли архів починає формувати метанаратив, котрий претендує не тільки на своє існування, а й на монополізацію, то архів починає відігравати політичну роль. Адже, пам'ять формує ідентичність. Людське минуле формує свідомість. Те саме можна екстраполювати й на великі суспільні об'єднання людей. Країни та народи визначають свою політику відповідно до минулого. Як зазначає Деріда: «Не існує політичної сили без контролю над архівом, якщо не над пам'яттю» [Derrida 1996: 4].

Функціонування демократії обґрунтовано функціонуванням архіву, зокрема участю громадян у формуванні архіву та доступом до нього; його конституюванням та інтерпретацією. Репресії стосовно архіву дають змогу класифікувати державу як тоталітарну.

Головною функцією архіву, спільною для всіх визначень є зберігання. Зберігання знань про минуле може набувати не тільки як сховища документів, а й інших виглядів. Наприклад, Жак Деріда наводить приклад з домом в якому мешкав відомий австрійський психоаналітик Зигмунд Фройд. Після смерті Фройда, дім перетворили на музей. Тобто, архівний матеріал формується завдяки написам. Деріда виокремлює два види написів: *printing* (друк) та *circumcision* (обрізання). Французький філософ сам визнає, що перший вид написів найкраще відповідає процесу архівування, завдяки тому, що він зберігається на зовнішньому носії. Другий вид напису, стосується юдейського релігійного обряду Брит-міла, котрий передбачає хірургічну операцію. Після такого ритуалу, на людському тілі на все життя залишається знак заповіту між Богом і народом Ізраїлю, тіло починає функціонувати як архів. Проте, відповідно до ідей Деріда, форми написів не повинні обмежуватися тільки друком та обрізанням. Це тільки два яскравих приклади. Адже, сам філософ показує приклад з будинком Фройда.

Важливим для визначення концепції архіву є визначення Деріда умов існування архіву. Їх три: «Не існує архіву без місця зберігання, без техніки повторення, без певної зовнішності. Немає архіву без зовнішнього» [Derrida 1996: 11]. Проте, стосовно визначення зовнішнього, французький філософ вагається. Але попередні дві умови є достатньо чіткими: архіву потрібне місце зберігання (функція доміциляції) та техніки повторення без певної зовнішності. Умова місця зберігання архіву не потребує пояснення. В багатьох країнах для архівів відводять великі приміщення. Техніка повторення передбачає можливість відтворювати вміст архіву, не звертаючись до самого архіву. Важливою особливістю архіву є те, що у разі його знищення, відбудеться структурна зміна всього вмісту. Тобто, не можливо буде заново відтворити попередній варіант за його відсутності. Також важливо пам'ятати, що будь-яка подія, явище котре архівується, архівується з відповідним сенсом та у певній формі.

Технологічний прогрес, нові архівні технології, цифровізація архіву це все нові форми архіву. Проте, зміна форми також призводить до зміни сенсу архівованого. Існує тісний зв'язок між знанням та його носієм.

Епістемологічна функція архіву

Ця важливість, самодостатність архіву, призводить до того, що архів зі засобу пам'яті, перетворюється на самостійний об'єкт. Архів тепер означає сам спосіб мислення та запам'ятовування людини. Тому, Деріда аналізуючи популярну теорію психоаналізу Фрейда робить висновок: «Теорія психоаналізу, таким чином, стає теорією архіву, а не лише теорією пам'яті» [Derrida 1996: 19]. Зі звичайного об'єкта архівознавства та історії, архів перетворюється на засіб формування свідомості.

Найкраще це характеризує явище «архівної лихоманки». Деріда визначає її як намагання відновити втрачене минуле, котре весь час піддається репресіям та потенційній загрози забування. Тобто, невід'ємною частиною пам'яті є забування. Отже, забування має природний та закономірний характер. Проте, маючи контроль над архівом можна зловживати забуванням. Не зважаючи на обставини, залишається один результат – відсутність архіву. Саме ця загроза забування, політичних репресій спричиняє явище архівної лихоманки: «Це те, що я називав раніше, з огляду на цю внутрішню суперечність, архівною лихоманкою. Без радикальної скінченності, без можливості забуття, яке не обмежується репресіями, не було б жодного бажання архівувати. Перш за все, і це найсерйозніше, за межами або в межах цієї простої межі, що називається скінченністю або кінцівкою, не існує архівної лихоманки без загрози цього прагнення смерті, цього прагнення агресії та руйнування. Ця загроза нескінченна, вона змітає логіку скінченності і прості фактичні межі, трансцендентальну естетику, можна сказати, просторово-часові умови збереження. Скажімо так, вона зловживає ними. Таке зловживання відкриває етико-політичний вимір проблеми. Не існує однієї архівної лихоманки, однієї межі чи одного страждання пам'яті серед інших: залучаючи нескінченне, архівна лихоманка межує з радикальним злом» [Derrida 1996: 19]. Тобто, архівна лихоманка не є просто об'єктивним прагненням до дослідження минулого, що є функцією історії. Вона є станом до дослідження та з'ясування минулого відповідно до певного наративу. Про це радикальне зло пише французький філософ. Проте, в майбутньому, архівісти при інтерпретації архіву продукують ще більше архівного матеріалу, таким чином збільшуючи його постійно.

Аналізуючи праці Фрейда, Деріда стверджує про існування фрейдистського архіву, втіленого в комплексі праць Зигмунда Фрейда. «Фрейдистське враження» (Freudian impression) є формою враження від

напису, друкованого тексту, і таким чином впливає на весь подальший розвиток науки, релігії, освіти. Деріда таким чином інтерпретує та пристосовує до концепції архіву теорію психоаналізу про існування несвідомого. Тобто, будь-яке явище не минає безслідно. Воно залишає певне враження від цієї події в архіві. Саме про це йдеться в назві праці «Архів на лихоманка. Фройдистське враження»: «Якщо хтось вважає, що цього можна не брати до уваги, забути, витіснити, викреслити чи заперечити, то він вже підтвердив, можна навіть сказати, підписав (а отже, заархівував) “репресію” чи “придушення”. Це, можливо, те, що я почув, не почувши, те, що зрозумів, не зрозумівши, те, що я неявно хотів підслухати, дозволяючи диктувати мені ці слова по телефону, у “фройдистському враженні”» [Derrida 1996: 31].

Проте, як вчиняти у випадку відсутності архіву? Історики та інші науковці створюють архів на основі речових та письмових джерел. Також, якщо є очевидці події, можна створити архів на основі їх свідчень. За відсутності історичних джерел, можна звернутися саме до різних форм архіву: «Тепер Єрушалмі добре знає, що намір Фрейда – проаналізувати, попри очевидну відсутність пам’яті та архіву, всілякі симптоми, знаки, фігури, метафори та метонімії, які засвідчують, принаймні віртуально, архівну документацію там, де «пересічний історик» не виявляє жодної» [Derrida 1996: 64]. Таким чином, теорія психоаналізу дозволяє знайти архів там, де не може історія. Минуле конструюється не виключно на речових, письмових та усних джерелах, а й на будь-яких побіжних вказівках, таких як мовні стилістичні засоби. Мова стає одним з видів архіву.

Архів завжди вписаний в певну традицію, котра весь час інтерпретує його, вказуючи на свою причетність до нього. Архів завжди є наративом. Деріда доходить висновку: «Мета-архіву немає» [Derrida 1996: 67].

При всіх негативних функціях архіву, люди їх потребують. Це також є однією з складових архівної лихоманки. Коли суспільство «лихоманить» та прагне віднайти архів: «Проблема архіву походить від *mal d’archive*. Ми *en mal d’archive*: потребуємо архівів. Якщо прислухатися до французької ідіоми, а в ній до атрибуту *en mal de*, бути *en mal d’archive* може означати щось інше, ніж страждати від хвороби, від неприємностей чи від того, що може називатися іменником *mal*. Це означає горіти пристрастю. Це означає ніколи не зупинятися, нескінченно шукати архів там, де він вислизає. Це бігти за архівом, навіть якщо його занадто багато, саме туди, де щось у ньому анархізується. Мати нав’язливе, повторюване і ностальгічне прагнення до архіву, нестримне бажання повернутися до витоків, тугу, ностальгію за поверненням до найархаїчнішого місця абсолютного початку» [Derrida 1996: 91].

Будь-яка подія що відбулася, впливає на формування архіву, поєднуючись з нарративом архіву та формує його. Відтак, утворюється архів, що виконує епістемологічну функцію. Ця епістемологічна функція полягає в поясненні світу.

Політична функція архіву

Політична функція архіву є найбільш очевидною. Про це вказує Деріда та німецька філософиня Аляйда Асман. Асман погоджується з політичною функцією архіву, котру виокремив Жак Деріда. Вона продовжує його думку. Асман наголошує на багато функціональності архіву. Першочергово, архів є колективним накопичувачем знань [Асман 2012: 361]. Його існування підтримують системи запису. Визначення архіву Асман, дозволяє значно розширити та дослідити явище архіву.

Для розуміння політичної функції архіву необхідно використати поняття культурної та комунікаційної пам'яті. Ці поняття були сформульовані німецькою філософинєю Аляйдою Асман. Комунікаційна пам'ять функціонує на рівні повсякденної комунікації. Культурна пам'ять проявляється в символічних культурних об'єктах. Вона має два види: функціональна та накопичувальна культурна пам'ять. Функціональна культурна пам'ять є живою, і спрямована на породження сенсу та орієнтована на майбутнє. Накопичувальна пам'ять є ненаселеною, і є сукупністю депопулізованих реліктів. Тоталітарні режими звужують вводять жорсткий контроль над накопичувальною пам'яттю та використовують функціональну пам'ять для аксіологічної монополії [Асман 2012: 361-362]. Асман також виділяє три головні функції архіву: консервація, відбір та доступність.

Функція доступності означає відкритість або закритість архіву. Ця функція, відповідно визначає характер держави: або репресивний, або демократичний. Наприклад, в Радянському Союзі доступ до архівів був заборонений, і знаходився під контролем КДБ. Для прикладу, в УРСР виходив друком журнал «Архів Радянської України». У своїй передмові вони зазначають: «Цілком зрозуміло, що це завдання можна виконати тільки на основі нещадної боротьби з клясово-ворожими виявами троцькістської і всякої іншої контрреволюційної контрабанди на фронті історичної науки, на ділянці наукової публікації документів та в архівній роботі, лише на засадах більшовицької партійности, пов'язуючи марксо-ленінську теорію з соціалістичною практикою» [Александров 1932]. Тобто, в УРСР архів починає складатися переважно з функціональної пам'яті. Весь матеріал стає джерелом обґрунтування та легітимізації. Імітується доступність, проте тільки вибірково. Це можна було спостерігати після розпаду Радянського Союзу.

Після проголошення незалежності, Україна почала проводити найліберальнішу політику стосовно відкритості архівів, і надає до них доступ. Завдяки цьому, було оприлюднено численну інформацію про злочини уряду Радянського Союзу проти українців [Державна архівна служба України 2023].

Друга важлива функція архіву – відбір. Особливістю функцією відбору є те, що кожне покоління має власні критерії для відбору, які є незрозумілими для інших. Те, що є відходами для однієї епохи, для іншої може бути дорогоцінною інформацією [Ассман 2012: 363].

Ці функції дозволяють показати механізм політичних функцій архіву. При відсутності жорсткого відбору та вільної доступності архівів, суспільство можна назвати демократичним та ліберальним. У випадку існування закритого архіву та жорсткого відбору суспільство стає тоталітарним.

Освітня функція архіву

Третя функція архіву – консервація. Архів накопичує знання про минуле. Аляйда Асман наголошує на приголомшливій різниці між зберіганням дорогоцінних творів мистецтва та ядерними відходами. Обидва випадки зберігання є частиною архіву, але перший несе дані для наступних поколінь, а другий є намаганням утилізувати і вберегти від шкоди нащадків [Ассман 2012: 366]. Тобто, архів стає не просто приміщенням з архівними документами. Архів може втілюватися в самих різних формах: речах, предметах та як показує Асман – ядерних відходах. Архів набуває тілесних форм. Ядерні відходи несуть дані для нащадків. Це дозволяє їм демонструвати шкідливість ядерних технологій, та перевагу більш екологічних технологій. Освітню функцію архіву ядерних відходів можна побачити в анекдоті про семіотика Томаса А. Себеока. До нього звернулася американська компанія, що займається утилізацією ядерних відходів. Компанія попрохала розробити універсальну знакову систему, щоб можна було закодувати небезпеку ядерних відходів для майбутніх поколінь. Проте, Себеок після багатьох спроб не зміг цього зробити, а запропонував створити «синкліт жерців атому», котрий би наново кодував це повідомлення протягом тисячоліть [Ассман 2012: 370].

Постає проблема збереження архіву в його класичних формах. Технологічний прогрес дозволяє створити нові носії даних, проте саме тілесний вимір дозволяє виконувати освітню функцію архіву протягом багатьох тисячоліть. Прикладом є ядерні відходи та обрізання. Втілюючись в таких тілесних формах, однак носять великі обсяги інформації, повідомляючи про небезпеку або про унікальність їх носіїв. Про важливість проблематики тілесності зазначали українські філософи Руденко

Сергій та Володимир Приходько. Адже, антропологія завдяки тематизації тілесності може розкрити структурні умови пізнання [Prikhodko, & Rudenko 2018].

Французький філософ Мішель Фуко розвиває поняття архіву до рівня висловлювань. Архів визначається через «історичне апріорі». Так Фуко називає поле, в якому імовірно можуть розгортатися формальні тотожності, тематичні безперервності, перенесення понять, полемічні ігри [Фуко 2003]. Саме історичне апріорі, на думку Фуко, уможливорює будь-яку систематизацію та уніфікацію минулих подій, ідей, особистостей. Поняття історичне апріорі, дозволяє Фуко сформулювати визначення архіву. Архів – це передусім закон того, що може бути сказане, система, що керує появою висловлювань як осібних подій. Але архів – це також і те, що перешкоджає всім цим сказаним речам нескінченно нагромаджуватись в аморфній множинності, вписуватись у безперервну лінійність і зникати внаслідок простої появи зовнішніх випадковостей; те, що допомагає їм групуватись у виразно окреслені утворення, сполучатися між собою згідно з численними взаємозв'язками, зберігатися або зникати внаслідок специфічних закономірностей [Фуко 2003]. Тобто, Фуко наголошує на епістемологічній та освітній функції архіву. В тілесному плані архів не проявляється, натомість він обґрунтовує людську природу знання. Втілюючись в різних формах, архів передає нащадкам інформацію про минуле. Ця інформація зазвичай виглядає як застереження та настанова, заснована на досвіді минулого. Можна сказати, що освітня функція архіву полягає в тому, що нащадки повинні вчитися у предків, та не зазнавати помилок минулого. Так формується культурний спадок та освіта.

Висновки

Класичне визначення архіву як установи з документами не дозволяє усвідомити та дослідити всі важливі прикладні функції архіву. Натомість визначення архіву як колективного носія інформації дозволяє виділити три основні прикладні функції архіву: епістемологічну, політичну та освітню.

Епістемологічна функція архіву полягає у тому, що архів існує на рівні зв'язків та умов функціонування знання. Він обумовлює існування знання, впливає на природу знання сучасності, свідомість людей. У випадку відсутності архіву, починається так звана архівна лихоманка, котра спонукає людей до пошуку втраченого минулого. Як показано на прикладі, архів завжди є частиною традиції, може сам себе відтворювати. Людська свідомість потребує архіву, тому не можна залишати його поза увагою досліджень та контролю. Інакше, архів починає контролювати людей, а не люди архів.

В цьому полягає політична функція архіву. З Античності, архів був утворений як політична установа для легітимізації, контролю та обґрунтування чинного політичного режиму та суспільного ладу. Політична функція архіву втілена у двох процесах пов'язаних з архівом – відбором та доступністю. За характером відбору змісту архіву та доступу до нього можна характеризувати політичний лад. У демократичному суспільстві доступ до архіву є відкритим. Натомість тоталітарна держава монополізує доступ до архіву та самовільно інтерпретує, заперечуючи, таким чином, можливість дискусії. Вміст архіву перетворюється на функціональну пам'ять – певний наратив що виконує ідеологічну функцію. Демократичний лад не наважується на жорсткий відбір, а консервує всю доступну інформацію та відкриває до неї доступ. Через це накопичується пам'ять, і стає можливим дискусія.

Вся накопичена інформація архіву виконує освітню функцію архіву. Причому, накопичені дані перебувають у вигляді не тільки досягнень суспільства, а й в його шкідливих наслідках. Навіть коли люди заперечують вплив певного архівного дискурсу, вони все одно залишаються під його впливом. Інформація архіву продовжує існувати дуже великий період завдяки зовнішнім носіям. Та найбільш довговічними формами архіву є тілесні форми (обрізання), мовні форми та речові форми (виготови мистецтва або ядерні відходи).

Посилання:

- Александров, І. (ред.). (1932). *Архів Радянської України*. Харків: Партвидав.
- Ассман, А. (2012). *Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті* / пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, & О. Юдін. Київ: Ніка-Центр.
- Державна архівна служба України. (2023). *Архіви КДБ в Інтернеті*. <https://old.archives.gov.ua/News/kgb-archives.php>
- Калакура, Я. С. (1998). *Архівознавство: Підручник для студентів вищих навчальних закладів України*. Київ: Без видавництва.
- Туренко, В. Е. (2023). *Рання грецька філософія: рефлексії про політику і право*. Київ: Дух і Літера.
- Туренко, В. Е., & Олійник, А. Ю. (2021). Сім мудреців Античності: між тиранією та демократією. *Політологічний вісник*, (86), 97-112. <https://doi.org/10.17721/2415-881X.2021.86.97-112>
- Фуко, М. (2003). *Археологія знання* / пер. з фр. В. Шовкун. Київ: Основи.
- Cambridge Dictionary. (2023). *Domiciliation*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/domiciliation>
- Derrida, J. (1996). *Archive fever: a Freudian impression* / trans. from French by E. Prenowitz. Chicago: University of Chicago Press.
- Prikhodko, V. V., & Rudenko, S. V. (2018). Body and space relationship in the research field of phenomenological anthropology: Blumenberg's criticism of Edmund Husserl's "Anthropology phobia". *Anthropological measurements of philosophical research*, (13), 30-40. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i13.125512>

References:

- Alexandrov, I. (ed.). (1932). *Archive of Soviet Ukraine*. Kharkiv: Partizdat.
- Assman, A. (2012). *Spaces of Memory. Forms and Transformations of Cultural Memory*. Trans. from French by K. Dmytrenko, L. Doronicheva, & O. Yudin. Kyiv: Nika-Center.
- Cambridge Dictionary. (2023). *Domiciliation*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/domiciliation>
- Derrida, J. (1996). *Archive fever: a Freudian impression* / trans. from French by E. Prenowitz. Chicago: University of Chicago Press.
- Foucault, M. (2003). *The Archaeology of Knowledge* / trans. from French by V. Shovkun. Kyiv: Osnovy.
- Kalakura, Y. S. (1998). *Archival studies: Textbook for students of higher educational institutions of Ukraine*. Kyiv: Without a publisher.
- Prikladko, V. V., & Rudenko, S. V. (2018). Body and space relationship in the research field of phenomenological anthropology: Blumenberg's criticism of Edmund Husserl's "Anthropology phobia". *Anthropological measurements of philosophical research*, (13), 30-40. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i13.125512>
- State Archive Service of Ukraine. (2023). *KGB archives on the Internet*. <https://old.archives.gov.ua/News/kgb-archives.php>
- Turenko, V. E. (2023). *Early Greek philosophy: reflections on politics and law*. Kyiv: Dukh i Litera.
- Turenko, V. E., & Oliynyk, A. Y. (2021). Seven Sages of Greece: between Democracy and Tyranny. *Politology Bulletin*, (86), 97-112. <https://doi.org/10.17721/2415-88IX.2021.86.97-112>

Andrii Minenko. Applied functions of the archive: epistemological, political and educational

The article explores and formulates the applied functions of the archive. In addition to its function as a resource for understanding the past, the archive has important applied functions in the present. The task of defining the functions of the archive also requires defining the concept of the archive. For this aim, the concept of "archive" in the works of philosophers Alyda Assman, Michel Foucault and Jacques Derrida, as well as Ukrainian researchers – Vitaly Turenko, Volodymyr Prykladko, Serhii Rudenko, Maryna Palienko, was considered and studied. These philosophers have found a methodological connection with regard to the etymology of the ancient Greek term "Αρχη". Detailed studies of the semantics of the concept of Αρχη allow to investigate the understanding of the origin of the functions of the archive. The French philosopher Michel Foucault considered the concept of the archive as a component of his ontological system, "Archaeology of Knowledge", which explains the functioning of human knowledge, memory and power. So, Foucault explained the epistemological function of the archive. Another French philosopher, Jacques Derrida, focuses on the human desire to take hold of the past, which he calls "archive fever," and develops this concept in his famous work "Archive Fever: A Freudian Impression". Among the general concepts of the archive, Derrida focuses on the main and important political function of the archive, the embodiment of the archive in the body. The way the archive functioning is an important factor in the political regime, but at the same time it ensures the successful operation of the education system. In its various forms, the archive transmits

to posterity information that appears as a warning and instruction based on the experience of the past. Based on these conditions, the archive acquires an important educational function in the modern world and forms the key ideological conditions for the functioning of society.

Keywords: *archive, Αρχη, archaeology of knowledge, archive fever, cultural memory, accumulative memory, functional memory, Freudian impression.*

Міненко, Андрій, магістрант філософського факультету спеціальності «філософія», Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

E-mail: minenko.andrii@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1499-3210>

Minenko, Andrii, Master's student of the Faculty of Philosophy, specialty "Philosophy", Kyiv National University named after Taras Shevchenko.

E-mail: minenko.andrii@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1499-3210>